

РЕЦЕНЗИЯ

За дисертационния труд на Горан Перо Шибакowski

„Структуриране на парламентарния елит в Република Македония“

/1991-2011/

Представен за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност „Политология“ , шифър 05.11.02,

От доц. д-р по политология Мария Пиргова

Съдържание на дисертационния труд:

Дисертационният труд съдържа 193 страници, от които 183 – текст и 10 страници библиография. В работата са използвани повече от 80 таблици с данни по съдържанието на темата. Структурирана е в Увод и четири глави: Първа глава - „Предмет и теоретичен анализ на изследването на парламентарния елит в Република Македония“, втора глава - „Периодизация на парламентарния елит в седем мандата в Република Македония“, трета глава - „Структурни характеристики на парламентарния елит в Република Македония“ и четвърта - „Парламентарният елит на Република Македония в контекста на парламентарните елити в посткомунистическите страни от Централна и Източна Европа – Сравнителен анализ.

Дисертабилност:

Темата на дисертацията е сериозно научно предизвикателство в изследването на един нов и динамичен национален парламентарен елит и особено в сравнението му с подобни елити в посткомунистическите страни. Тя е дисертабилна и има своето място в развитието на съвременната политология.

Цели на работата:

Целта на дисертанта, така, както той сам я формулира, е „анализ на процесите на демократизация и професионализация при структурирането на парламентарния елит в Република Македония“./стр.8/ Тази основна цел се конкретизира в задачите да се разкрие съдържанието на използваните понятия, да се определят съдържанието и формирането на парламентарния елит в изследвания период 1991-2011 г. , да се проследят тенденциите в неговата демократизация и професионализация чрез съответните индикатори.

Методи на изследването и теоретични модели:

Не е често явление сред колегите да отделя особено внимание на методите, които използват в своя анализ. Тази дисертация печели качество от познаването и умението да се използват методите на политическия анализ. Авторът цени и прилага емпиричен подход, сравнителен анализ, конкретен анализ, който води до класификация на групи, партии и техни качествени характеристики. Използвани са статистически методи за сравнителен анализ както на първични данни, изведени от дисертанта, така и на вторично използвани емпирични данни. Важен за автора е таксономичният анализ, който установява употребата на основни понятия при класификацията на явленията. /стр. 49/

Най-общо приложените методи в дисертацията са историко-политологичният, който е документално подкрепен с конкретни данни за всеки парламентарен състав в македонския парламент. Използван е структурно-функционалният подход, идеологическият подход за разграничаване на партийните групи и фракции, както и сравнителният анализ в последната глава на работата. От общите методи естествено се застъпват количествения и качествен анализ на изследваните обекти.

Като цяло на анализ са подложени 843 депутата в периода 1991 – 2011 г. с 52 променливи величини. Сам по себе си такъв анализ е иновативен за македонския парламент, обработени са голямо количество източници, за да се изведат и сравнят данните от изследването с такива от други източно-европейски парламенти.

Теоретичен модел

Водещият теоретичен модел е на едни от първите изследователи на парламентарните елити в съвременна Европа, които следват идеите на Стейн Рокан – Бест и Кота, които изследват тези елити като връзка между обществото и държавата, която реализира представителния принцип на демокрацията. Бест и Кота създават триизмерен модел за сравнение, който включва времеви и партийни показатели, както и променливи показатели. Те създават към триизмерния модел четири индикатора, по които се събират данните за парламентарните състави в дадено време и в една държава. След това те сравняват елитите от различните парламенти и държави. Този теоретичен модел Бест и Кота прилагат амбициозно към западно-европейски парламентарни състави и държави в 150 годишен период./29 – 34 стр./ Моделът е ясен и сравнително лесно приложим и с възможност за важни качествени и количествени сравнения, както и изводи на тяхна база. Той е приложен от посочените автори към единадесет европейски държави.

Операционализация на теоретичния модел

Горан Шибакowski операционализира теоретичния модел на Бест и Кота към седем парламентарни състава в македонския парламент. Приложени са четирите индикатора за демократизация на парламентарния елит – процентът на жени в парламента, процентът на депутати, които представляват етнически малцинства, брой на политическите партии, представени в парламента и процентът на млади/ под 40 години/ депутати. Отделни индикатори дават представа за професионалните качества на

парламентаристите. Те се отнасят до политически и парламентарен опит, вид професия, образование.

Втора глава има повече описателен характер, в нея в седем параграфа са представени данните за седемте изследвани състава на македонския парламент. В заключение на всеки параграф авторът е обобщил най-общите характеристиките за съответния депутатски състав по съответните индикатори.

Основният извод към тази глава е специфичен за Македония – той е, че основното разделение което структурира македонския парламентарен елит е етническата принадлежност на депутатите. Етническите общности създават свои партии, чрез които да защитават своите интереси. Балансът между македонските партии и тези на етническите албанци, според автора, е особено важен за стабилността на демокрацията в Македония. За двете изследвани десетилетия в Македония се формират три албански партии и две македонски. Македонските партии от своя страна изразяват противоречието комунизъм-антикомунизъм или ляво-дясно. Македонските партии като правило са с най-много депутати, те оформят облика на парламента по линията ляво-дясно. Но мнозинствата обикновено се формират в коалиции с една или две албански партии.

Хипотезата на автора, че в периода се формират три типа на парламентарен елит / той ги нарича модели/ : реформираните комунисти като социалдемократи в лицето на Социалдемократически съюз на Македония /СДСМ/, консервативната партия ВМРО-ДПМНЕ – дясна реформистка партия и представителството на етническите албанци се потвърждава от данните за състава на елита в парламента през целия период. Това е политическата структура на парламента, тя съвпада с тази на парламентарния елит и на тази хипотеза е изградена работата.

Изводите от изследването показват, че след средата на разглеждания период (т.е. началото на нашия век) настъпва „отваряне“ на парламента към млади депутати и жени.

Промени настъпват в състава на две от основните партии - при СДСМ след десетилетие на доминиране на мениджърски и административни кадри (с други думи бившата номенклатура) сравнително рязко се променя състава на депутатския корпус по професионален признак. Аналогично, при ВМРО-ДПМНЕ (с.124) се отваря пълно ветрило към много професии и длъжности. Т.е. тя се превръща в „народна партия“, макар че това не е казано, а е важно, за да разберем по-добре пълзящата доминация на партията в македонската политика. Нестабилността на партийната система е изразена не другаде, а във вътрешните конфликти в албанския „блок“. – с.181

Сравнителен анализ

Сравнителният анализ на парламентарните елити – депутатите в постсоциалистическите страни, авторът прави по гореизползваните индикатори – образование, етническа принадлежност, пол и възраст.

Приведени са данни от Чехия, Румъния, Хърватия, България, Литва, Латвия, Естония, Полша и др. като по някои индикатори има повече, по други по-малко данни и сравнения. Но обхватът на държавите и техните легислатури е достатъчен, за да се направят изводи.

Изводите на дисертанта са, че по образование македонските депутати се доближават до колегите си в другите бивши социалистически страни.

По произход повечето депутати в Македония идват от частния сектор, както и в другите постсоциалистически страни.

Най-много опит както македонските, така и сравнените с тях депутати от бившите соц. страни, са натрупали в местната власт.

Етническите проблеми в Македония и някои страни с по-многобройни етнически групи са подобни. Като цяло в политическото управление етническият произход не играе роля. Той повече се използва като основание за разделение в избирателния процес.

Представителството на жените в първите следсоциалистически парламенти почти във всички страни е ниско. Тенденцията е към увеличение на жените и заемане от тях на ръководни постове в цяла Източна и Централна Европа. Въпреки това по този показател парламентарните елити в този регион все още не са балансирани, няма равенство на половете.

Автореферат и приноси:

Справката за научните приноси от автореферата е коректна. Те са:

- Изградена е база данни за личните, професионалните и политическите характеристики на всички народни представители в Македонския парламент в изследвания период
- Приложен е успешно методът на Бест и Кота за изследване и сравнение на парламентарния елит.
- Направен е систематичен анализ на процесите на трансформация на парламентарния елит в Р Македония по етнос, професия, пол и политически опит

Представените публикации на докторанта и участия в научни форуми са достатъчни за публичния характер на темата и целите на защитата.

По темата е извършена мащабна изследователска работа. Индикаторите за професионализация и демократизация на елита са ясно формулирани и адаптирани към македонската политическа действителност.

Критични бележки:

Най-общата бележка, която засяга цялото изследване е че, анализът, който е направен, е доста повърхностен. Авторът се спира на очевидностите на данните и малко се навлиза в дълбочина. От това се получава впечатление за абстрактност и избягване на някои общи за региона проблеми на представителството, т.е. на парламентарния елит, които са добре познати в политическите изследвания.

В работата не става ясно съдържанието и обема на централното понятие по темата- „парламентарния елит“. Дали това е политическият елит, представен в парламента т.е. всички депутати, или е елитът на парламента – неговите ръководства./стр.23/ Може би неразбирането е въпрос и на редакция на текста.

Тезата, че 50-те и 60-те години на XX век са връхът на политологията в нейната история, защото тогава бил връхът на бихейвиоризма в САЩ е най-малкото спорна или трудно доказуема. /стр.42-43/

Основното разделение на парламентарния елит, твърди авторът, е по етническа линия (македонци – албанци), но после се казва, че основните разделения са две – по етническа линия и по оста посткомунизъм-антикомунизъм, а в заключението се говори за комунизъм, не за посткомунизъм. Тези понятия трябва да се синхронизират и прецизират. Възможна е прецизност и по отношение на рекрутирането на депутатите в Македония.

Една методологическа забележка - като индикатор за демократизация е представен броят партии в парламента. Колкото повече са, според автора, толкова повече демокрация има. В теоретичния модел на стр.37 се коментира критерия на Лийпхарт за „ефективен брой партии“, не просто за брой партии. Не е ясно откъде следва, че повече партии значи повече представени социални групи – стр. 140. Допускам, че това е досадна неточност.

В работата са допуснати някои езикови грешки, мога да дам пример – по повод на индикаторите за професионализация на парламентарния елит, е използван изразът „създават се изгодни условия за професионализация“.

Не мога да се съглася с твърдението на дисертанта, че по всички индикатори тенденциите в македонския парламентарен елит са напълно съпоставими с тези в другите посткомунистически страни – всичко се демократизира и професионализира. Този извод е пресилен и трябва да се прецизира.

Изводите, че сега в Македония е по-демократично от всякога, някак не отговарят на очевидната ситуация в Македония днес, когато страната е политически блокирана и цялото общество е разтърсено от скандали за нарушаване върховенството на правото. Има явна тенденция към диктатура от страна на Груевски и ВМРО-ДПМНЕ, породила и международен отклик и посредничество след мащабни протести и неколкократно

отлагания на избори. В дисертацията е описана свръхоптимистична картина, която не отговаря на научните цели на работата и трябва да се внесат уточнения от конкретен характер.

Независимо от забележките и въпросите към дисертанта, работата му е на професионалното ниво за докторска дисертация. Докторантът има качествата на изследовател, умее да намира и обработва огромна информация, която ще даде начало на по-задълбочени анализи. Винаги началното събиране на първична информация е трудоемка и по-неблагодарна, но тя е необходима за науката.

В заключение дисертационният труд на Горан Шибakovски отговаря на изискванията за получаване на образователната и научна степен „доктор” по специалност „Политология”.

Препоръчвам на уважаемите членове на научното жури да гласуват на Горан Шибakovски да бъде присъдена тази образователна и научна степен.

Рецензент:

Доц. д-р Мария Пиргова

06.10.2016 г.